P9_TA(2022)0124

Oikeusvaltio- ja ihmisoikeustilanne Guatemalan tasavallassa

Euroopan parlamentin päätöslauselma 7. huhtikuuta 2022 oikeusvaltio- ja ihmisoikeustilanteesta Guatemalan tasavallassa (2022/2621(RSP))

(2022/C 434/11)

Euroopan parlamentti, joka

— ottaa huomioon aiemmat päätöslauselmansa Guatemalasta ja erityisesti 14. maaliskuuta 2019 antamansa päätöslauselman Guatemalan ihmisoikeustilanteesta ([1]),

— ottaa huomioon komission varapuheenjohtajan / unionin ulkoasioiden ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan tiedottajan 11. helmikuuta 2022 antaman julkilausuman Guatemalan oikeusvaltiotilanteesta ja 23. maaliskuuta 2022 antaman julkilausuman oikeusvaltioperiaatteen heikkenemisestä Guatemalassa,

— ottaa huomioon Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Keski-Amerikan välisestä assosiaatiosta tehdyn sopimuksen ([2]) ja erityisesti sen ihmisoikeuslausekkeen,

— ottaa huomioon ihmisoikeuksien puolustajia koskevat EU:n suuntaviivat,

— ottaa huomioon 28. helmikuuta 2022 päivätyn YK:n ihmisoikeusvaltuutetun raportin Guatemalan ihmisoikeustilanteesta,

— ottaa huomioon YK:n pääsihteerin tiedottajan 11. helmikuuta 2022 antaman julkilausuman Guatemalasta,

— ottaa huomioon Amerikan valtioiden ihmisoikeustoimikunnan 22. helmikuuta 2022 antaman julkilausuman, jossa tuodaan esille huoli uusista oikeuslaitoksen riippumattomuuden loukkauksista Guatemalassa, sekä Amerikan valtioiden ihmisoikeustoimikunnan ja tuomarien riippumattomuutta käsittelevän YK:n erityisraportoijan 9. maaliskuuta 2022 antaman julkilausuman, jossa kehotetaan Guatemalaa takamaan riippumattomuus ja puolueettomuus maan uuden valtakunnansyyttäjän nimittämisessä,

— ottaa huomioon ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen sekä YK:n ihmisoikeusyleissopimukset ja niihin liitetyt valinnaiset pöytäkirjat,

— ottaa huomioon vuonna 1966 tehdyn kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen,

— ottaa huomioon Guatemalan perustuslain,

— ottaa huomioon työjärjestyksen 144 artiklan 5 kohdan ja 132 artiklan 4 kohdan,

A. ottaa huomioon, että Guatemala on EU:lle tärkeä ja samanmielinen kumppani, mistä ovat osoituksena maan keskeinen rooli Keski-Amerikan alueellisessa yhdentymisessä ja sen tämänhetkinen puheenjohtajuus Keski-Amerikan alueellisen yhdentymisen järjestelmässä, EU:n ja Guatemalan kauppayhteistyön lisääntyminen, maan solidaarisuus Ukrainaa ja Eurooppaa kohtaan sekä se, että Guatemala on tuominnut jyrkästi Venäjän hyökkäyksen Ukrainaan, ja sen aktiivinen rooli kansainvälisillä foorumeilla samoin kuin rakentava vuoropuhelu Guatemalan Brysselin-suurlähetystön kanssa suhteista Keski-Amerikan maihin vastaavan Euroopan parlamentin valtuuskunnan puitteissa;

B. toteaa, että Guatemalan tasavallan hallitus päätti vuonna 2019 yksipuolisesti päättää maassa 12 vuoden ajan toimineen rankaisemattomuuden vastaisen kansainvälisen komission (CICIG) toimeksiannon; ottaa huomioon, että kaudella, jonka aikana viranomaiset tekivät yhteistyötä CICIG:n kanssa, Guatemalassa tapahtui jatkuvaa edistymistä ihmisoikeus- ja korruptiotapauksiin liittyvissä syytetoimissa;

([1]) EUVL C 23, 21.1.2021, s. 92.
([2]) EUVL L 346, 15.12.2012, s. 3.

Torstai 7. huhtikuuta 2022

C. ottaa huomioon, että sittemmin Guatemala on kärsinyt jatkuvasta institutionaalisen kooptaation prosessista ja oikeusvaltion purkamisesta, tuomarien ja syyttäjien oikeutetun työn järjestelmällisestä jarruttamisesta ja häirinnästä, oikeusalan toimijoihin, erityisesti CICIG:n, ihmisoikeussyyttäjän viraston ja rankaisemattomuuden vastaisen erityissyyttäjän viraston työntekijöihin, kohdistuvista loanheittokampanjoista, pidätyksistä ja pelottelusta sekä yhä vakavammista ja yleisemmistä hyökkäyksistä kansalaisyhteiskunnan järjestöjä ja ihmisoikeuksien puolustajia vastaan ja näiden toiminnan kriminalisoinnista;

D. toteaa, että korkea-arvoisiin viranhaltijoihin ja yritysjohtajiin liittyvää korruptiota ja järjestäytynyttä rikollisuutta tutkineita syyttäjiä on syytetty rikoksista lukuisissa rikosoikeudenkäynneissä oikeuslaitoksen kurinpitolautakuntaan tehtyjen valitusten kautta sekä Guatemalan syyttäjälaitoksen järjestämissä esioikeudenkäynneissä, jotta on voitu pidättää heidät tai pidättää heidän oikeudellinen koskemattomuutensa; pitää tällaisten oikeudenkäyntien nopeaa yleistymistä riippumattomia tuomareita, syyttäjiä ja asianajajia vastaan sekä pikaisten ja tehokkaiden vasta- ja suojelutoimenpiteiden puuttumista hälyttävänä;

E. ottaa huomioon, että uhkaukset, häirintä ja mielivaltaisen vangitsemisen riski ovat johtaneet siihen, että yli 20 tuomaria on ilmoittanut lähtevänsä maanpakoon Guatemalasta suojellakseen turvallisuuttaan ja fyysistä ja henkistä koskemattomuuttaan sekä välttääkseen Guatemalan valtion viranomaisten kostotoimet; toteaa, että tuomari Erika Aifánin, entisten valtakunnansyyttäjien Claudia Pazin ja Thelma Aldanan sekä rankaisemattomuuden vastaisen erityissyyttäjän virastoa johtaneen Juan Francisco Sandovalin tapaukset ovat vain muutama esimerkki oikeusalan toimijoihin kohdistuvasta häirinnästä Guatemalassa;

F. ottaa huomioon, että Guatemalan perustuslain 203 §:ssä korostetaan, että oikeudenkäytön on kuuluttava yksinomaan ylimmälle tuomioistuimelle ja muille laissa säädetyille tuomioistuimille; toteaa, että tuomarien valinnassa ylimmässä tuomioistuimessa ja muutoksenhakutuomioistuimessa avoimina oleviin virkoihin ei ole tapahtunut edistymistä; ottaa huomioon, että tänä vuonna presidentti ja kongressi päättävät nimityksistä kolmeen keskeiseen tehtävään: valtakunnansyyttäjän, ihmisoikeusasiamiehen ja valtiontalouden tarkastajan tehtäviin;

G. ottaa huomioon, että toukokuussa 2022 valitaan Guatemalan tasavallan valtakunnansyyttäjä; toteaa, että Guatemalan perustuslaissa säädetään, että valtakunnansyyttäjän nimitys tapahtuu ylimmän tuomioistuimen presidentistä, oikeustieteellisten tiedekuntien dekaaneista, asianajajaliiton jäsenistä ja kansalaisyhteiskunnan jäsenistä koostuvan nimityskomitean kautta; ottaa huomioon, että Yhdysvaltojen ulkoasiainministeriö sisällytti syyskuussa 2021 Guatemalan tasavallan valtakunnansyyttäjän, uudeksi toimikaudeksi ehdolla olevan María Consuelo Porrasin sekä pääsyyttäjänviraston pääsihteerin Ángel Pinedan nk. Engelin listalle korruptoituneina ja epädemokraattisina toimijoina, jotka ovat estäneet rikossyytteiden nostamisen korruptiotapauksissa; toteaa, että valtakunnansyyttäjällä on perustavaa laatua oleva tehtävä taattaessa oikeusvaltioperiaate, ihmisoikeuksien suojelu ja puolustaminen sekä korruption ja rankaisemattomuuden torjunta;

H. ottaa huomioon, että Amerikan valtioiden ihmisoikeustoimikunta ja tuomarien riippumattomuutta käsittelevä YK:n erityisraportoija ovat antaneet perustuslakiuudistuksen toteuttamisesta useita suosituksia, jotka liittyvät riippumattomuutta ja puolueettomuutta koskevien kansainvälisten normien mukaisiin valtakunnansyyttäjän ja maan ylempien oikeusasteiden tuomioistuinten tuomarien valintamenettelyihin;

I. ottaa huomioon, että Guatemalan hallitus on pyrkinyt panemaan täytäntöön politiikkatoimia, joilla edistetään avoimuutta, korruption torjuntaa ja rankaisemattomuuden torjuntaa, perustamalla presidentin alaisuudessa toimivan korruptionvastaisen komitean sekä rauhaa ja ihmisoikeuksia edistävän komitean, joista olisi saatava konkreettisia tuloksia;

J. ottaa huomioon, että Transparency Internationalin mukaan Guatemala putosi korruptioindeksissä 59 sijaa kymmenen viime vuoden aikana eli sijalta 91 (2010) sijalle 150 yhteensä 180 maan joukossa;

K. toteaa, että kansalaisjärjestölaiksi kutsutulla asetuksella 4-202, joka tuli voimaan helmikuussa 2022, pyritään rajoittamaan kansalaisjärjestöjen toimintaa tiukentamalla viranomaisvalvontaa ja antamalla mahdollisuus lakkauttaa kansalaisjärjestöt, jotka eivät noudata hallinnollisia vaatimuksia;

L. huomauttaa, että vaikutusvaltaisten rikollisjärjestöjen harjoittama väkivalta ja kiristys ovat edelleen vakavia ongelmia Guatemalassa ja että rikollisjengeihin liittyvä väkivalta on merkittävä tekijä siinä, että ihmiset lähtevät maasta;

M. ottaa huomioon, että vuonna 2021 YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimisto dokumentoi 103 hyökkäystä ihmisoikeuksien puolustajia vastaan ja kuusi tappoa sekä 33 hyökkäystä toimittajia vastaan; ottaa huomioon, että ympäristö- ja maaoikeuksien puolustajiin, alkuperäiskansojen ja -yhteisöjen jäseniin sekä naisten oikeuksien puolustajiin on kohdistettu vakavia uhkauksia; toteaa, että YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston mukaan valtiolliset ja ei-valtiolliset toimijat käyttävät rikosoikeutta yhä useammin väärin ihmisoikeuksien puolustajia ja toimittajia vastaan rangaistakseen heitä tai estääkseen heitä tekemästä oikeutettua työtään;

N. huomauttaa, että alkuperäiskansojen jäsenet kokevat edelleen monenlaista syrjintää sekä taloudellista ja sosiaalista eriarvoisuutta; katsoo, että on tarpeen lujittaa luottamukseen perustuvaa suhdetta julkisten instituutioiden ja alkuperäiskansojen välillä toteuttamalla toimenpiteitä, joilla suojellaan heidän oikeuksiaan ja varmistetaan niiden toteutuminen, mukaan lukien oikeus vapaaseen ja tietoon perustuvaan ennakkosuostumukseen;

O. toteaa, että naisiin ja tyttöihin kohdistuva sukupuolistunut ja seksuaalinen väkivalta on laajalle levinnyt ja syvään juurtunut ongelma; huomauttaa, että Guatemalan kongressi hyväksyi 8. maaliskuuta 2022 nk. lain elämän ja perheen suojelusta eli asetuksen 18-2022, jolla abortti tehdään rangaistavaksi kaikissa olosuhteissa ja siitä langetetaan 5–25 vuoden vankeusrangaistus ja jolla kielletään sukupuolen moninaisuuteen liittyvä ja sukupuolivalistus kouluissa; ottaa huomioon, että useiden kansallisella ja kansainvälisellä tasolla esitettyjen vastalauseiden jälkeen presidentti ilmaisi aikomuksensa käyttää asetukseen veto-oikeutta ja Guatemalan kongressi äänesti 15. maaliskuuta 2022 tämän kiistanalaisen lain hyllyttämisestä;

P. toteaa, että Guatemalan eriarvoisuustilastot ovat korkeimpia ja sen köyhyys-, aliravitsemus- sekä äitiys- ja lapsikuolleisuustilastot kuuluvat pahimpiin koko alueella; ottaa huomioon, että Guatemalassa krooninen aliravitsemus on maailman kuudenneksi pahin;

Q. toteaa, että EU on edelleen yksi Guatemalan tärkeimmistä yhteistyökumppaneista ja että sille osoitettiin kehitysyhteistyön rahoitusvälineen ohjelmakaudella (2014–2020) 152 miljoonaa euroa, jotka kohdennettiin elintarviketurvaan, korruption torjuntaan, rauhaan ja turvallisuuteen sekä kilpailukykyyn;

R. ottaa huomioon, että guatemalalainen alkuperäiskansojen ympäristöoikeuksien puolustaja Aura Lolita Chávez, joka oli ehdolla Euroopan parlamentin Saharov-palkinnon saajaksi vuonna 2017, lähti maasta jouduttuaan vakavien hyökkäysten, tappouhkausten ja kunnianloukkaussyytteiden kohteeksi ja että häntä odottavat useat oikeudenkäynnit, jos hän palaa Guatemalaan; ottaa huomioon, että hänen oikeudellinen ja fyysinen turvallisuutensa olisi varmistettava, jos hän päättää palata;

1. on huolissaan oikeusvaltioperiaatteen heikkenemisestä Guatemalassa sekä kanteista, joita maan ylin tuomioistuin ja pääsyyttäjä ovat nostaneet sellaisia riippumattomia tuomareita, juristeja ja syyttäjiä vastaan, jotka ovat tutkineet korkea-arvoisiin viranhaltijoiden ja yritysjohtajiin kytköksissä olevia rikollisia rakenteita ja toteuttaneet niihin liittyviä syytetoimia;

2. tuomitsee korruptiotapauksia koskeviin syytetoimiin ja rankaisemattomuuden torjuntaan osallistuvien oikeusalan toimijoiden sekä ihmisoikeuksien puolustajien ja toimittajien kriminalisoinnin ja pidättämisen samoin kuin heihin kohdistuvat tiedotusvälineiden mustamaalauskampanjat, uhkaukset ja häirinnän; kehottaa Guatemalan viranomaisia lopettamaan nämä toimet ja puolustamaan oikeusvaltioperiaatetta sekä kunnioittamaan kaikilta osin vallankäytön eri haarojen riippumattomuutta, sillä ne ovat keskeisiä tekijöitä rankaisemattomuuden ja korruption torjunnassa;

3. kehottaa Guatemalan viranomaisia tutkimaan välittömästi, perusteellisesti ja puolueettomasti oikeusviranomaisiin ja kansalaisyhteiskunnan toimijoihin kohdistuvat uhkaukset, häirinnän ja mustamaalauskampanjat, jotta voidaan selvittää niistä vastuussa olevat henkilöt ja saattaa heidät toimivaltaisten, riippumattomien ja puolueettomien tuomioistuinten eteen;

4. kehottaa Guatemalan viranomaisia toteuttamaan pikaisesti tarvittavat toimenpiteet, jotta voidaan varmistaa tuomarien, syyttäjien, asianajajien – myös CICIG:n entisten asianajajien – ja ihmisoikeuksien puolustajien sekä pidätettyjen henkilöiden turvallisuus ja koskemattomuus ja turvata heidän oikeutensa oikeudenmukaiseen menettelyyn; kehottaa viranomaisia takaamaan turvallisen paluun niille, jotka ovat joutuneet lähtemään maasta henkensä uhalla;

5. muistuttaa, että on välttämätöntä luoda tehostettuja ja toimivia vuoropuhelukanavia Guatemalan instituutioiden kehyksessä demokraattisten arvojen, oikeusvaltioperiaatteen ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen edistämiseksi;

Torstai 7. huhtikuuta 2022

6. toteaa jälleen, että tuomarien valinta- ja nimitysprosessin on oltava läpinäkyvä ja osallistava ja että ehdokkaat olisi valittava heidän ansioidensa ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen liittyvien saavutustensa perusteella kansainvälisiä normeja ja Guatemalan perustuslakia noudattaen; kehottaa Guatemalan viranomaisia tältä osin takaamaan tuomarien reilun valinnan, erityisesti pääsyyttäjän ja ihmisoikeusasiamiehen valinnan yhteydessä;

7. korostaa, että rajoittavan lainsäädännön, kuten kansalaisjärjestölain, käyttöönotto voi edesauttaa ihmisoikeuksien puolustajien suojelujärjestelmän purkamista ja lisätä rankaisemattomuutta; vaatii kumoamaan nämä lait;

8. kehottaa Guatemalan hallitusta toteuttamaan tarvittavat toimenpiteet, jotta voidaan lujittaa lainsäädäntöä ja politiikkatoimia, joilla suojellaan ihmisoikeuksien puolustajia, mukaan lukien ympäristöoikeuksien puolustajat ja toimittajat, ja kehittämään julkiset toimintaperiaatteet ihmisoikeuksien puolustajien suojelemiseksi Amerikan ihmisoikeustuomioistuimen vuonna 2014 antaman tuomion ja Guatemalan itsensä YK:n ihmisoikeusneuvostossa vuonna 2018 antaman sitoumuksen mukaisesti; suosittaa, että Guatemalan hallitus ratifioi Escazún sopimuksen;

9. pitää myönteisenä, että Guatemalan viranomaiset ovat perustaneet presidentin alaisuudessa toimivan korruptionvastaisen komitean sekä rauhaa ja ihmisoikeuksia edistävän komitean, jotka ovat pääpilareita hallituksen kansallisessa innovointi- ja kehityssuunnitelmassa, voidakseen panna täytäntöön politiikkatoimia, joilla edistetään avoimuutta, korruption torjuntaa ja rankaisemattomuuden torjuntaa; kehottaa tavoittelemaan konkreettisia tuloksia näissä komiteoissa;

10. kannustaa Guatemalan hallitusta lisäämään yhteistyötä kaikkien YK:n ja alueellisten ihmisoikeusmekanismien kanssa, jotta voidaan parantaa ihmisoikeuksien edistämistä ja suojelua maassa; suosittaa, että Guatemalan hallitus uusii YK:n ihmisoikeusvaltuutetun toimiston toimeksiannon Guatemalassa kohtuulliseksi ajaksi;

11. suhtautuu myönteisesti EU:n jäsenvaltioiden ja EU:n Guatemalan-edustuston toteuttamiin toimiin ihmisoikeuksien puolustajien suojelutoimenpiteiden yhteydessä; kehottaa komissiota laajentamaan suojelutoimenpiteitä tuntuvasti ja panemaan niitä aktiivisemmin täytäntöön, kuten laajentamaan rikossyytteitä saaneiden ihmisoikeuksien puolustajien ja erityisesti ympäristöoikeuksien ja naisten ihmisoikeuksien puolustajien oikeudenkäyntien tarkkailua sekä esimerkiksi lisäämään tukeaan riippumattomille kansalaisyhteiskunnan järjestöille;

12. kehottaa EU:ta ja sen jäsenvaltioita käyttämään assosiaatiota sekä poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskevissa sopimuksissa määrättyjä mekanismeja ja kannustamaan vahvasti Guatemalaa toteuttamaan kunnianhimoisen ihmisoikeusohjelman sekä torjumaan rankaisemattomuutta, jotta voidaan parantaa maan ihmisoikeustilannetta;

13. kehottaa puhemiestä välittämään tämän päätöslauselman neuvostolle, komissiolle, Euroopan ulkosuhdehallinnolle, ihmisoikeuksista vastaavalle EU:n erityisedustajalle, jäsenvaltioiden hallituksille ja parlamenteille, Amerikan valtioiden järjestölle, EU:n ja Latinalaisen Amerikan parlamentaariselle edustajakokoukselle, Guatemalan tasavallan presidentille, hallitukselle ja parlamentille, Keski-Amerikan taloudellisen yhdentymissopimuksen sihteeristölle ja Keski-Amerikan parlamentille.